

Thầy thuốc nhân dân GS.BS. Hoàng Bảo Châu

CHÂM CỨU HỌC TRONG NỘI KINH, NẠN KINH VÀ SỰ TƯƠNG ĐỒNG VỚI Y HỌC HIỆN ĐẠI

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

**THẦY THUỐC NHÂN DÂN
GS.BS. HOÀNG BẢO CHÂU**

**CHÂM CỨU HỌC TRONG NỘI KINH,
NẠN KINH VÀ SỰ TƯƠNG ĐỒNG
VỚI Y HỌC HIỆN ĐẠI**

**NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2010**

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Châm cứu là phương pháp chữa bệnh cổ truyền của phương Đông. Từ thập kỷ 70 của thế kỷ XX, sau khi được Tổ chức Y tế Thế giới công nhận, châm cứu đã trở thành phương pháp chữa bệnh quốc tế.

Bộ Y Tế Việt Nam từ những năm 50 của thế kỷ XX đã rất coi trọng việc phổ biến ứng dụng phương pháp châm cứu để chữa bệnh cho cán bộ và nhân dân, đồng thời cũng coi trọng việc phải trên kết quả phòng bệnh chữa bệnh của đông y, tham khảo lý luận, lấy khoa học hiện đại để chứng minh, chỉnh lý, nâng cao lý luận đông y (chỉ thị 21 CP, 19-12-1967).

Năm 1978, NXB Y học đã xuất bản tài liệu Châm cứu học (gồm 2 tập) của tập thể lương y bác sĩ Viện Đông Y do bác sĩ Hoàng Bảo Châu làm tổ trưởng tổ biên soạn. Tài liệu có tác dụng tốt và đã được NXB Y học Matxcơva dịch ra tiếng Nga năm 1988.

Từ đó đến nay, NXB Y học đã xuất bản nhiều tài liệu về Châm cứu của các trường đại học, trung học y cũng như của nhiều tác giả khác. Vì là một phương pháp quốc tế, nên tuy đại đồng tiểu dị, các tài liệu đều có nội dung tương tự các sách châm cứu dùng trong giảng dạy của Trung Quốc cũng như quốc tế.

Muốn tìm hiểu sâu hơn về châm cứu tất phải tìm đến tài liệu gốc Nội Kinh, Nạn Kinh, song vì trình độ Trung văn bị hạn chế và nhất là không có tài liệu gốc nên nhiều người đành chịu, do đó việc dùng khoa học hiện đại để chứng minh chỉnh lý lý luận châm cứu gặp nhiều khó khăn.

Giáo sư Bác sĩ Hoàng Bảo Châu là bác sỹ chuyên khoa thần kinh, lại được học Đông y ở Trung Quốc (1960-1962), đã là bác sĩ

Trưởng khoa châm cứu Viện đông y (1967-1978), là Viện trưởng Viện Y học cổ truyền (1977-1995), đã quan tâm đến việc tìm hiểu châm cứu từ tài liệu gốc Nội kinh, Nạn Kinh, thông qua kết quả thực tiễn lâm sàng, đã dần dần có nhận thức rõ hơn về hệ kinh lạc, về huyết và khí, về châm cứu chữa bệnh. Ông đã để thời gian sưu tầm sắp xếp lại những nội dung về châm cứu học ghi rải rác trong Nội kinh, Nạn Kinh và dịch ra tiếng Việt (có kèm âm Hán Việt) thành một tài liệu phản ánh đúng tinh thần Nội kinh, Nạn Kinh viết về châm cứu học, trên cơ sở đó đã vận dụng y học hiện đại chứng minh lý luận về châm cứu này. Ông đã nhận thấy sự tương đồng giữa hệ kinh lạc với hệ tuần hoàn máu, hệ huyết khí với hệ thần kinh, chữa bệnh bằng châm cứu với chữa bệnh bằng phương pháp vật lý. Lần đầu tiên NXB Y học có được một tài liệu vừa có nội dung gốc về châm cứu bằng tiếng Việt, vừa có dùng khoa học y học hiện đại để chứng minh giải thích lý luận về châm cứu. NXB Y học xin cảm ơn Tác giả và giới thiệu với bạn đọc, mong cung cấp cho các thầy thuốc châm cứu cũng như các nhà nghiên cứu một tư liệu tốt để nghiên cứu tham khảo.

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

LỜI GIỚI THIỆU

Châm cứu có nguồn gốc từ Trung Quốc, tài liệu Nội kinh, Nạn Kinh được công nhận là tài liệu gốc của Châm cứu. Sau này khi khai quật ngôi mộ cổ số 3 của Mã Vương đời Hán (168 trước công nguyên) vào năm 1973, các nhà Y học Trung Quốc đã phát hiện hai tài liệu quan trọng là: “Túc tí thập nhất mạch cứu kinh và Âm dương thập nhất mạch cứu kinh”.

Trong quá trình ứng dụng châm cứu, đến thế kỷ thứ ba sau công nguyên Hoàng Phủ Mật (215-282) đã viết cuốn Châm cứu Giáp ất kinh. Có thể coi đây là cuốn sách về Châm cứu hoàn chỉnh nhất, tiếp đó các y gia đời sau từng bước hoàn chỉnh dần. Đến thế kỷ 16-17 khoa học kỹ thuật bắt đầu phát triển, y học cổ truyền phương tây được gắn ngay với khoa học kỹ thuật và phát triển thành y học hiện đại ngày nay. Trong khi đó Đông y nói chung, châm cứu nói riêng vẫn tồn tại phát triển không gắn với khoa học kỹ thuật, vì vậy các sách về Châm cứu cho đến nay vẫn viết theo cách cổ truyền: Hệ thống kinh lạc, Hệ thống huyết, thần khí, khí. Riêng về châm cứu chữa bệnh đã có tài liệu giảng dạy viết tên bệnh theo y học hiện đại và viết cách điều trị theo châm cứu.

Tuy nhiên các nhà khoa học không chỉ học tập ứng dụng châm cứu cổ truyền mà từ những năm 50 của thế kỷ XX đã đề công nghiên cứu về kinh lạc, về huyết, về châm cứu chữa bệnh.

Theo tài liệu Châm cứu học của Tôn Quang Kiệt và cộng sự (Nhân dân vệ sinh xuất bản xã 2004) khái quát có những kết quả nghiên cứu sau:

Về kinh lạc: Đã tập trung nghiên cứu khái niệm về kinh lạc, khẳng định có sự tồn tại khách quan của hiện tượng kinh lạc; nắm được quy luật hoạt động của hệ kinh lạc ở mức độ nhất định (trang 2).

Về thực chất của hệ kinh lạc đã có đến 18 giả thuyết (trang 103-109) thể hiện 3 quan điểm sau:

Kinh lạc là công năng đã biết của một hệ thống đã biết.

Kinh lạc là công năng chưa biết của một hệ thống đã biết.

Kinh lạc là hệ thống điều hòa công năng tổng hợp của một hệ thống đã biết cũng bao gồm cả hệ thống chưa biết (trang 102).

Về huyết: đã có những nghiên cứu về cấu trúc huyết như: thấy có nhiều thực bào (tế bào lớn) ở huyết Túc tam lý; thấy 9 huyết của kinh phế có liên quan đến cấu trúc tế bào sợi 1 huyết có liên quan đến nút màng xương 1 huyết liên quan với thành mạch; Ở huyết Nội quan cơ quan cảm thụ và đường dẫn truyền không có gì đặc biệt; hoặc sự phân bố tổ chức ở huyết và chỗ không phải là huyết khác nhau. Cụ thể là ở huyết có một cấu trúc không gian lập thể, còn chỗ không phải là huyết chỉ có một loại tổ chức cấu thành; Những nghiên cứu về huyết và cấu trúc thần kinh (như hiệu quả của châm ở huyết Nội quan và Thần môn như nhau vì chủ yếu đều thông qua dẫn truyền thần kinh để phát huy tác dụng, hoặc các đầu nút thần kinh sợi Cholinergic của cùng một nhánh thần kinh có thể được phân bố đến các tiểu động mạch và tổ chức dưới da vùng lân cận, quan hệ hình thái học của phản xạ đột trực này là một trong những nguyên nhân làm cho nhiệt độ tại chỗ của huyết tăng cao); Hoặc những nghiên cứu về huyết có liên quan đến thần kinh trung khu (như: Huyết Giải Khê có sợi thần kinh đi vào sừng sau tủy của thất lưng 5 xương cùng 1, Huyết Túc tam lý có sợi thần kinh đi vào sừng sau tủy của thất lưng 4 xương cùng 3 từ đó lên hành tủy và các nhân não khác lan đến cả nhân dây thần kinh sinh ba, trong điều kiện nhất định kích thích các huyết Giải Khê, Túc tam lý có thể gây được cảm giác dẫn truyền từ chân đến thân, đến mặt. Hoặc các huyết Nội quan, Tâm du liên hệ với tim bằng hai đường: một là thông qua đường thần kinh trung ương, hai là trực tiếp liên hệ thông qua các phân nhánh

của các nơron cảm giác (trang 482, 483, 484). Có thể thấy rõ: Những nghiên cứu chưa khẳng định được thực chất của huyết song đã đề cập đến sự liên quan của huyết với thần kinh ngoại vi, thần kinh trung ương, thần kinh thực vật.

Về cơ chế tác dụng của châm cứu: Đã có rất nhiều nghiên cứu về cơ chế tác dụng của châm cứu như cơ chế tác dụng của châm cứu với các hệ hô hấp, tuần hoàn, tiêu hóa, tiết niệu, sinh dục, vận động, miễn dịch, thần kinh, chuyển hóa và mỗi hệ thống đều có một số bệnh cụ thể. Tổng hợp lại thấy đó là cơ chế thần kinh và cơ chế thần kinh thể dịch; song ở mỗi hệ, mỗi bệnh hoặc cơ chế thần kinh là chính hoặc cơ chế thần kinh thể dịch là chính, chưa có sự đề cập tới cơ chế tác dụng chung của châm cứu (trang 1158-1182).

Như vậy cho đến nay thực chất của hệ kinh lạc, huyết và cơ chế tác dụng của châm cứu vẫn là vấn đề thời sự, đòi hỏi được tiếp tục nghiên cứu.

Sau khi được nghe GS Hoàng Bảo Châu, một bác sỹ y học hiện đại chuyên ngành thần kinh học có trên 40 năm học tập và điều trị bằng châm cứu, trao đổi và được xem bản thảo, tôi thấy tác giả đã để nhiều công sức nghiên cứu toàn diện cả 3 vấn đề trên, đã hệ thống lại nội dung về châm cứu của Nội kinh, Nạn Kinh và đã đưa ra nhận thức của mình về thực chất của hệ kinh lạc, huyết và tác dụng của châm cứu trên cơ sở so sánh với khoa học y học hiện đại.

Việc hệ thống lại những nội dung về châm cứu của Nội kinh, Nạn Kinh được tiến hành công phu, tỉ mỉ. Tác giả đã sưu tầm những y văn có liên quan đến từng vấn đề rải rác trong hai tài liệu gốc, sắp xếp lại, dịch ra (có kèm phần âm Hán Việt và số trang trong sách để có thể kiểm chứng) thành một nội dung tương đối hoàn chỉnh; Người đọc có thể lĩnh hội được và thực hành theo tài liệu kinh điển. Tôi cho rằng phần này sẽ là tài liệu tham khảo tốt cho những thầy thuốc học, thực hành nghiên cứu và dạy châm cứu.

Tại sao? Vì ngoài những nội dung vẫn thường thấy trong các sách viết về châm cứu ở nước ta còn có nội dung thuyết minh rõ hơn về:

a/ Vai trò của kinh lạc là nơi huyết khí tuần hành, nguồn gốc của huyết, của khí cũng như vai trò của kinh lạc trong “Quyết sinh tử, xử bách bệnh, điều hư thực”.

b/ Về các định nghĩa của huyết.

c/ Về cách chọn huyết, thủ pháp châm cứu trong chữa bệnh.

d/ Về những bệnh chữa được bằng châm cứu.

Phần nhận thức cá nhân cũng rất đặc biệt và lý thú. Lần đầu tiên có người có một nhận thức toàn diện về cả hệ kinh lạc, huyết, thần khí, khí và châm cứu chữa bệnh có bằng chứng khoa học được công bố. Để có được nhận thức này, tác giả đã xuất phát từ quan niệm cơ thể là một thể thống nhất cần được khí huyết nuôi dưỡng, cần có những tiếp xúc với bên ngoài và đảm bảo hoạt động bên trong của cơ thể để đi tìm cơ quan có chức năng tương đồng với hệ kinh lạc, huyết và khí cũng như phương pháp điều trị của y học hiện đại đã được công nhận và giảng dạy ở các trường trong nước và thế giới để tìm lời giải đáp.

Trên cơ sở phân tích chức năng và cấu thành của hệ kinh lạc và hệ tuần hoàn máu tác giả kết luận: “Hệ kinh lạc và hệ tuần hoàn máu là một”.

Trên cơ sở phân tích chức năng của huyết khí, nguyên khí và hệ thống cơ quan cảm thụ, thần kinh thực vật, thần kinh ngoại vi tác giả kết luận: “Hai hệ thống huyết khí và thần kinh là một”.

Trên cơ sở phân tích công cụ sử dụng trong châm cứu và các yếu tố vật lý dùng trong lý liệu pháp, tác giả đi đến kết luận: “Châm cứu chữa bệnh là phương pháp điều trị bằng kim, ngải nằm trong hệ thống các phương pháp điều trị bằng vật lý”.